

ЗАХИСТ ПРАВ ФІЗИЧНИХ ТА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОМБУДСМЕНА

Досліджено особливості діяльності Європейського омбудсмена, спрямованої на захист прав фізичних та юридичних осіб в ЄС. Розглянуто основні правові акти, що регулюють статус, повноваження та процедурні аспекти діяльності Європейського омбудсмена.

Ключові слова: Європейський омбудсмен, права фізичних осіб, права юридичних осіб, Європейський Союз, процедура подання скарги до Європейського омбудсмена.

І. М. Конончук

Договір про функціонування ЄС (ДФЄС), Хартія ЄС про основоположні права (Хартія ЄС), Регламент (ЄС, Євратом) 2021/1163 (Статут Європейського омбудсмена) є основними правовими актами, що визначають статус, принципи, компетенцію й процедурні аспекти діяльності Європейського омбудсмена [1; 2; 3].

Європейський омбудсмен уповноважений приймати та розглядати скарги від громадянина ЄС, фізичної або юридичної особи, що проживає або має зареєстрований офіс в одній із держав-членів щодо випадків незадовільного управління в діяльності інституцій, органів, агенств Союзу, за винятком Суду Європейського Союзу (ст. 228 ДФЄС).

Європейський омбудсмен здійснює розгляд скарг, проводить розслідування як за зверненнями фізичних та юридичних осіб, так і за власною ініціативою, складає звіти й надає рекомендації для усунення виявлених порушень належного адміністративного процесу. Відповідно до ст. 5 Регламенту (ЄС, Євратом) 2021/1163 інституції, органи, агенства ЄС та держав-членів зобов'язані надавати Омбудсмену запитувану інформацію та забезпечувати доступ до документації, необхідної для проведення розслідувань [3].

Скарги до Європейського омбудсмена можуть бути подані в електронному вигляді або на паперових носіях, будь-якою з офіційних мов ЄС. Строк подання скарги становить два роки з дати, коли особі стало відомо про факти, яких стосується скарга. У скарзі особа має зазначити особисту інформацію та предмет

скарги. Поданню скарги має передувати звернення до відповідних інституцій, органів та агенств ЄС, яких вона стосується.

Заявник повинен вказати на яке саме рішення або з якого питання він скаржитися та коли йому стало відомо про таке рішення або дії інституції ЄС. У скарзі необхідно пояснити, що, на думку особи, інституції, органи або агентства зробили неправильно, і зазначити, які дії, на її думку, вони повинні вчинити для виправлення ситуації [4, с. 41].

Скарги, що стосуються трудових відносин між інституціями, органами чи агентствами ЄС та їх персоналом, є допустимими лише за умови, що особа вичерпала всі внутрішні адміністративні процедури. Крім того, Європейський омбудсмен повідомляє відповідну інституцію, орган або агентство про зареєстровану скаргу. Як тільки скарга буде визнана прийнятною, ухвалюється рішення про відкриття розслідування [5, с. 48].

Якщо Європейський омбудсмен виявляє, що інституція, орган, агенство ЄС допустили порушення належного адміністративного процесу, він повідомляє про це та, за потреби, пропонує шляхи вирішення проблеми. Відповідна інституція, орган, агенство ЄС мають упродовж трьох місяців надати Омбудсмену вмотивований висновок про усунення виявлених порушень. На обґрунтовану вимогу інституції, органу, агенства Союзу, Європейський омбудсмен може продовжити цей строк, але не більше ніж на два місяці. Якщо висновок не надано у визначений термін, Омбудсмен має право завершити розслідування без нього.

Можливість розгляду Європейським омбудсменом скарг забезпечує ефективність урядування у ЄС та надає гарантії забезпечення прав особи, на яку можуть поширюватися акти і дії органів ЄС. Омбудсмен може встановити на основі скарги факт неналежного урядування у випадку, якщо інституція, орган, агенство ЄС не дотримується основних прав особи, правових норм або принципів, або ж принципів належного врядування. Незадовільне управління охоплює адміністративні правопорушення, дискримінацію, зловживання владою, відсутність відповіді, відмову в наданні інформації, а також невинуваті затримки у діях або прийнятті рішень. Європейський омбудсмен не розглядає скарги про порушення прав особи на рівні національних, регіональних чи місцевих органів,

при чому навіть у випадку, якщо скарги стосуються питань права ЄС [6, с. 293–294].

Після завершення розслідування Європейський омбудсмен надсилає звіт інституції, органу, чи агентству ЄС, а у разі серйозних чи системних порушень – також до Європейського парламенту. У звіті можуть міститися рекомендації. Скаржник отримує інформацію про результати розслідування, висновок інституції, органу, агенства ЄС, а також рекомендації, зроблені Європейським омбудсменом [3].

Наприкінці кожної щорічної сесії Європейський омбудсмен подає до Європейського парламенту звіт про результати проведених розслідувань. У звіті зазначаються оцінка виконання рекомендацій Омбудсмена, пропозиції щодо їх реалізації та шляхи покращення адміністративних процесів. Звіт може містити результати розслідувань, пов'язаних із переслідуваннями, викриттям неправомірних дій чи конфліктами інтересів в інституціях, органах, чи агентствах ЄС. Європейський омбудсмен інформує як Європейський парламент, так і заявника про результати розгляду скарги.

Отже, можливість розгляду скарг Європейським омбудсменом підвищує ефективність управління в Європейському Союзі та гарантує дотримання прав осіб, на яких поширюються правові акти ЄС. Омбудсмен, розглядаючи скарги, може виявити випадки неналежного управління, коли інституція, орган, агентство ЄС не дотримується основних прав осіб, правових норм або принципів належного управління.

Джерела та література

1. Treaty on the Functioning of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html> (дата звернення: 24.11.2024).

2. Charter of Fundamental Rights of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A12012P%2FTXT> (дата звернення: 24.11.2024).

3. Regulation (EU, Euratom) 2021/1163 of the European Parliament of 24 June 2021 laying down the regulations and general conditions governing the performance of

the Ombudsman's duties (Statute of the European Ombudsman) and repealing Decision 94/262/ECSC, EC, Euratom. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1163> (дата звернення: 24.11.2024).

4. Маринів І. І. Роль Європейського омбудсмена щодо захисту прав громадян ЄС та забезпечення належного управління інституційного механізму Європейського Союзу. *Право та інновації*. 2020. № 3. С. 38–45.

5. Озернюк Г. В., Мороз А. А. Процесуальні особливості розгляду справ Євроомбудсменом. *Приватне і публічне право*. 2021. №4. С. 46–51.

6. Основи права Європейського Союзу: підручник / за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків: Право, 2020. 590 с.

Kononchuk I. M. Protection of the rights of individuals and legal entities in the activities of the European Ombudsman. Peculiarities of the activities of the European Ombudsman aimed at protecting the rights of individuals and legal entities in the EU have been studied. The main legal acts regulating the status, powers and procedural aspects of the activity of the European Ombudsman are considered.

Keywords: European Ombudsman, rights of natural persons, rights of legal entities, European Union, procedure for submitting a complaint to the European Ombudsman.